

לפרשת בראשית – תשע"ו

"לא טוב היות האדם לבדו"

יהודית שטרן

כל סטודנט מתחיל בפסיכולוגיה יסכים עם קביעה חברתית-פסיכולוגית זו, שלא טוב היות האדם לבדו. האדם הוא יצור חברתי ועל כן זקוק לחברה: חברים, ידידים, בני משפחה ועוד. החיים כרובינזון קרוזו על אי בודד אינם מתאימים לטבעו של האדם.

אולם אם נסתכל על המקום בו מופיע הפסוק, ניתן לתמוה. הרי לפני כן נאמר "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (א', ל"א). האין סתירה בין פסוק זה לבין "לא טוב היות האדם לבדו" (ב', י"ח)?

אם נקרא את המשך הפסוק נבין את המשמעות לה התכוון: "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" כלומר, הכתוב מתייחס לכך שלא טוב היות האדם לבדו בלא אישה, בלא בת זוג.

אולם נשאלת השאלה: מדוע באמת זה לא טוב?

ביבמות ס"ב, ע"ב נותנים לכך הסבר פסיכולוגי: מי ששרוי בלא אישה "שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה" כלומר מבחינה פסיכולוגית עצם הבדידות משפיעה לרעה על האדם ומעכירה את מצב רוחו.

הסבר שונה לגמרי ניתן ביבמות ס"ג ע"א. "במה אישה עוזרתו לאדם? אדם מביא חיטין, חיטין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו?" ההסבר כאן הוא פרקטי יותר: האדם זקוק לאישה בגלל הקושי לספק את כל צרכיו בעצמו. אם לא נרצה ללכת לקיצוניות ולומר שהאדם זקוק לאישה על מנת שתספק את צרכיו החומריים, כגון: שתאפה לו לחם מהחיטה ותתפור לו בגד מהפשתן, הרי ניתן להתפשר ולומר שסיפוק צרכי האדם מצריך שתוף פעולה – חלוקת עבודה בין הגבר לאישה.

הספורנו הולך בכיוון שונה ומתייחס לסיפוק הדרישות הנדרשות מן האדם שנברא בצלם אלוקים: "לא יושג טוב התכלית המכוון בדמותו ובצלמו, אם יתעסק הוא עצמו בצרכי חייו". כלומר: בלי לשיתוף האישה וחלוקת עבודה ביניהם, לא יוכל האדם, שנברא בצלם אלוקים לממש את ייעודו במישור הדתי.

רש"י מתרחק לגמרי מפשוטו של מקרא, ומביא הסבר דתי מסוג שונה לנאמר בפסוק. הקביעה "לא טוב היות האדם לבדו" היא לדעתו אינה סובייקטיבית, היא אינה מתמקדת בנקודת מבטו של האדם הבודד שחש שלא טוב לו, (שהרי לא כתוב: לא טוב לו לאדם שיהיה לבדו), אלא זו קביעה אובייקטיבית - "לא טוב היות האדם לבדו" זו אמת שאין לערער עליה (אקסיימה), או במילים אחרות: בורא עולם שקבע את הסדר העולמי קבע שאין זה טוב מלפניו שהאדם יהיה לבדו. ומדוע? ההסבר שרש"י נותן לכך הוא: "שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה יחיד בעליונים ואין לו זוג וזה יחיד בתחתונים ואין לו זוג" – כלומר, אילו היה האדם נשאר לבדו היה האדם עושה עצמו אלוה. אלו הן, איפוא, מספר דרכים השונות לחלוטין זו מזו מבחינת הסברם לשאלה מדוע "לא טוב היות האדם לבדו".

המשך הפסוק מדבר על "אעשה לו עזר כנגדו". ידועה השאלה מדוע נאמר "כנגדו". רש"י מתייחס לפסוק זה כמציג אלטרנטיבה: "זכה - עזר, לא זכה – כנגדו להילחם".

המהר"ל מפרג נותן הסבר מעניין לפרושו זה של רש"י. הזכר והנקבה הם שני הפכים באופיים ובאישיותם. אם זכה – אז ההפכים משלימים זה את זה ואז האישה היא עזר לאדם, ואם לא זכה – שני הפכים נלחמים זה בזה ואז האישה היא "כנגדו".

אולם מה פירוש זכה? מה גורם לו לאדם לזכות או לא לזכות? כוונתו של המהר"ל מפרג היא במובן הדתי. אם שניהם עושים את הטוב והישר בעיני ה' אז שניהם זוכים ומשלימים זה את זה, ואם לא הרי שנמצאים במצב של מלחמה, במצב של "כנגדו".

כמובן שניתן לתת לכך גם הסבר שונה, הסבר חברתי-פסיכולוגי במהותו. אם בני הזוג יודעים לשתף פעולה, לכבד זה את צרכיו של זו, לגלות הבנה וסובלנות זה לזו וזו לזה – אזי הם זוכים לחיים של שיתוף והרמוניה, לחיים שכל אחד הוא עזר לשני – משתדל לסייע ולהיטיב עם משנהו. אך אם לא זכו – אם לא השכילו להתחשב זה בזה ולמצוא את שביל הזהב בין רצונותיהם – אזי הם יהיו במצב תמידי של "כנגדו".